Minister
Nauki

Dariusz Wieczorek

DIR-WNO.055.8.2024.AW
Warszawa, 29 sierpnia 2024 r.

Pani
Magdalena Biejat
Wicemarszałek Senatu
Rzeczypospolitej Polskiej

Odpowiedź na oświadczenie senatorskie nr BPS/043-14-295/24

Szanowna Pani Marszałek,

Uprzejmie przekazuję odpowiedź na oświadczenie Senatora RP, Pana Piotra Masłowskiego, złożone na 14. posiedzeniu Senatu w dniu w dniu 26 czerwca 2024r. w sprawie działania Komitetu Sterującego strategicznego Programu INFOSTARTEG, prowadzonego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.
W sprawie tej Minister Nauki, pismem nr DIR-WNO.072.26.2024.JB z dnia 1 sierpnia 2024r., występował do Pani Marszałek o prolongatę terminu na udzielenie odpowiedzi.

Szanowny Panie Senatorze,

W odpowiedzi na Pana oświadczenie w sprawie działania Komitetu Sterującego strategicznego Programu INFOSTARTEG, prowadzonego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, uprzejmie informuję, co następuje:

Na podstawie informacji przekazanej przez NCBR informuję, że w procesie opracowania strategicznego Programu INFOSTRATEG przeprowadzono diagnozę sytuacji bezpieczeństwa informacyjnego w Polsce, która poskutkowała włączeniem do zakresu tematycznego Programu zagadnienia dotyczącego dezinformacji (TEMAT 11. Weryfikowanie źródeł informacji i detekcja fake newsów). Zgodnie ze stanowiskiem przekazanym przez Radę NCBR, wyzwania w zakresie dezinformacji oraz zagrożenia dla zdrowia publicznego itp. nie były przedmiotem oceny raportu z fazy I Projektu INFOSTRATEG-I/0052/2021 dokonywanej przez Komitet Sterujący. Kryteria oceny raportu stanowią katalog zamknięty, który był znany beneficjentom już w momencie aplikowania o dofinansowanie w konkursie INFOSTRATEG I, gdyż stanowiły element dokumentacji konkursowej (Załącznik nr 14 do Regulaminu konkursu tj. Kryteria przejścia do kolejnych faz realizacji projektu dla poszczególnych tematów z zakresu tematycznego konkursu). Kryteria te stanowią również podpisywany przez beneficjentów Załącznik nr 5 do Umowy o dofinansowanie. Beneficjent podpisując Umowę dofinansowanie, uwzględniającą wskazany w załącznikach dokument dotyczący kryteriów przejścia do kolejnej fazy realizacji projektu, potwierdził, że akceptuje warunki realizacji Projektu oraz zobowiązuje się do jego realizacji zgodnie z Umową o dofinansowanie wraz ze wszystkimi załącznikami do tejże Umowy.

Według informacji z NCBR, Komitet Sterujący strategicznego Programu INFOSTARTEG, poddając ocenie raport po zakończeniu fazy I Projektu INFOSTRATEG-I/0052/2021, posługiwał się wyłącznie kryteriami określonymi w dokumentacji konkursowej oraz w Umowie o dofinansowanie. Zastosowanie innych, dodatkowych kryteriów do oceny raportu, takich jak poruszone przez Senatora w Oświadczeniu „wyzwania narodu polskiego w zakresie dezinformacji oraz zagrożenia dla zdrowia publicznego", choć istotnie są to niezwykle ważne aspekty funkcjonowania państwa w dzisiejszych czasach, stanowiłoby naruszenie procedury konkursowej lub inne naruszenie formalne określone w art. 40 ust. 2 ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zatwierdził przygotowany przez Radę NCBR strategiczny program badań naukowych i prac rozwojowych „Zaawansowane technologie informacyjne, telekomunikacyjne i mechatroniczne" INFOSTRATEG w dn. 22 kwietnia 2020 r.

Mając na uwadze informacje przekazane przez Radę NCBR informuję, że zgodnie z dokumentacją konkursu INFOSTRATEG I, opis implementacji w projekcie zasad etycznych w zakresie sztucznej inteligencji był jednym z elementów wymaganych we wniosku o dofinansowanie. W tym celu udostępniono wnioskodawcom tzw. Listę weryfikacyjną stosowania etyki w zakresie sztucznej inteligencji, która stanowiła Załącznik nr 15 do Regulaminu konkursu. W Liście weryfikacyjnej przewidziano szereg aspektów odnoszących się do zasad etycznych, które mogą odnosić się do projektów wykorzystujących sztuczną inteligencję. Jednym z kluczowych aspektów był UDZIAŁ I NADZÓR CZŁOWIEKA, w ramach którego weryfikacji podlega m.in. czy projekt uwzględnia ocenę wpływu systemu na autonomię człowieka i kluczową rolę człowieka w procesie decyzyjnym. Informacje zamieszczone przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie, w szczególności w liście weryfikacyjnej stosowania etyki w zakresie sztucznej inteligencji, były następnie przedmiotem oceny merytorycznej wniosku o dofinansowanie. W Załączniku nr 5 do Regulaminu konkursu, tj. Kryteria oceny merytorycznej, zdefiniowano kryterium dostępu nr 4, tj. Zasady etyczne w zakresie sztucznej inteligencji, a ramach którego ocenie podlegało, czy działania podejmowane w projekcie są właściwe z punktu widzenia etyki w zakresie sztucznej inteligencji i prowadzą do powstania systemu bezpiecznego i wiarygodnego. W związku z powyższym należy zauważyć, że funkcjonalność systemu Beneficjenta, dotycząca kontroli człowieka nad rezultatami sztucznej inteligencji, nie jest niczym nowym, i stanowi odpowiedź na wymogi konkursu wynikające z „Wytycznych w zakresie etyki dotyczące godnej zaufania sztucznej inteligencji", opracowanych przez Niezależną Grupa Ekspertów Wysokiego Szczebla ds. Sztucznej Inteligencji powołaną przez Komisję Europejską w czerwcu 2018 r.

Jednym z założeń strategicznego INFOSTRATEG jest prowadzenie Programu w formule promującej wewnętrzną konkurencję, tzn. należy wyłonić w konkursie kilka zespołów, które będą ze sobą konkurowały w danym temacie. Proponowany mechanizm zakłada konkurowanie proponowanych rozwiązań zarówno na etapie wyboru projektów, jak i ich realizacji. Ponadto zasadnicze założenia realizacji Programu w celu opracowania optymalnych rozwiązań to realizacja poszczególnych projektów w podziale na fazy, których efektem ma być osiągnięcie określonego rezultatu, co jednocześnie warunkuje finansowanie kolejnej fazy projektu. Zgodnie z powyższym już w założeniach Programu INFOSTRATEG zdefiniowano mechanizm selekcji projektów, który to może doprowadzić do zakończenia realizacji projektów ocenionych negatywnie.

Odnosząc się do stwierdzenia zawartego w oświadczeniu Pana Senatora, dotyczącego fikcyjnego charakteru pracy Komitetu Sterującego strategicznego Programu INFOSTRATEG, w stanowisku przekazanym przez radę NCBR wskazano, że tezie tej przeczą protokoły z posiedzeń Komitetu Sterującego, w trakcie których dyskutowano nt. oceny raportów z realizacji fazy I projektów wyłonionych do realizacji w wyniku rozstrzygnięcia konkursu INFOSTRATEG I. Zgodnie z § 9 ust. 5 Umowy o dofinansowanie raport z realizacji fazy I Projektu został oceniony merytorycznie przez Komitet Sterujący na podstawie zdefiniowanych kryteriów przejścia odpowiednio z fazy I do fazy II realizacji Projektu. Ani

dokumentacja programowa, ani dokumentacja konkursu INFOSTRATEG I, ani również umowa o dofinansowanie nie przewiduje innych kompetencji Komitetu Sterującego, aniżeli ocena merytoryczna raportów okresowych i wynikająca z niej selekcja projektów. Wszelka komunikacja w trakcie trwania konkursu, jak również w toku realizacji projektów, prowadzona jest przez NCBR jako stronę postępowania lub stronę umowy o dofinansowanie. W związku z powyższym Komitet Sterujący nie posiada uprawnień w zakresie „przesyłania maili do zespołów, przeprowadzenia spotkania", a zrealizowanie przez ten organ powyższych działań byłoby naruszeniem procedury konkursowej lub innym naruszeniem formalnym, o których mowa w art. 40 ust. 2 ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju.
Zgodnie z opublikowaną na stronie internetowej konkursu INFOSTRATEG I listą projektów ocenionych przez Komitet Sterujący po fazie I realizacji projektów w ramach tematu badawczego: T11) Weryfikowanie źródeł informacji i detekcja fake newsów, trzy projekty uzyskały pozytywną ocenę raportów z realizacji fazy I projektów i zostały zakwalifikowane do dalszej realizacji w fazie II. Jak wskazuje w przekazanym stanowisku Rada NCBR, brak dodatkowych wyjaśnień w zakresie rozwiązań technologicznych nie stał na przeszkodzie uzyskaniu pozytywnej oceny raportu po fazie I realizacji projektu.
Projekt Beneficjenta został przerwany w związku z uzyskaniem negatywnej oceny raportu po zakończeniu fazy I Projektu. W uzasadnieniu oceny raportu, będącym częścią decyzji Dyrektora NCBR w sprawie wygaśnięcia decyzji w sprawie przyznania środków finansowych na realizację Projektu INFOSTRATEG-I/0052/2021, wskazano na przesłanki, które wpłynęły na negatywną ocenę. Komitet Sterujący strategicznego Programu INFOSTARTEG, poddając ocenie raport po zakończeniu fazy I projektu, posługiwał się wyłącznie kryteriami określonymi w dokumentacji konkursowej oraz w umowie o dofinansowanie. Na podstawie przeprowadzonej oceny raportu stwierdzono, że Beneficjent nie uzyskał wyników, które pozwolą na stworzenie systemu o zakładanych cechach i posiadającego planowaną funkcjonalność. Wytworzony w ramach fazy I zbiór danych został przygotowany bez zachowania należytej staranności. Beneficjent nie przedstawił również przekonujących wyników testów opracowanych algorytmów, które potwierdzałyby skuteczność opracowanej metody. W związku z tym uznano, iż dalsza kontynuacja prac Projektu nie doprowadzi do osiągnięcia zaplanowanych rezultatów. Uzasadnienie oceny raportu zawierało taką treść, która umożliwiła stronie wniesienie umotywowanego odwołania od oceny.
Beneficjent, zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, skorzystał z możliwości wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora NCBR i tym samym przeprowadzonej przez Komitet Sterujący oceny, jak również z możliwości wystąpienia z wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej. NCBR przeanalizowało złożony przez Beneficjenta wniosek i w zakresie odpowiedzi na pytanie wnioskującego o udostępnienie informacji publicznej Narodowe Centrum Badań i Rozwoju poinformowało, że zgodnie z art. 381 ust. 3 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, dane osobowe osób oceniających wnioski o przyznanie środków finansowych, o których mowa w ust. 1, tj. zadań finansowanych ze środków finansowych, o których mowa w art. 365 pkt 4 lit. b, pkt 5, 7 i 10-12, nie podlegają ujawnieniu i nie stanowią informacji publicznej. 5. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Krakowie w wyroku z 15.01.2021 r., sygn. akt. II SA/Kr 1180/2 wyjaśnił m.in.: Organ nie może dać odpowiedzi ani na pytanie, kto oceniał wniosek, ani na pytanie, czy dana (wskazana) osoba oceniała wniosek - i w jednym, w i drugim przypadku wnioskodawca pozyskałby bowiem informację o statusie określonej osoby jako osoby oceniającej wniosek, a zapobieżenie takiej właśnie sytuacji jest istotą regulacji z art. 381 ust. 3 prawa o szkolnictwie wyższym i nauce. Zgodnie z wyjaśnieniami NCBR, udostępnienie Beneficjentowi informacji, kto zasiada w Komitecie Sterującym Programu i kto dokonywał oceny raportu Beneficjenta stanowiłoby zatem naruszenie prawa.

W toku ponownej oceny raportu po fazie I Projektu INFOSTRATEG-I/0052/2021, zgodnie z zaleceniami Komisji odwoławczej Rady NCBR, Komitet Sterujący korzystał ze wsparcia eksperta zewnętrznego. Ekspert ten, nie znając pierwotnej oceny Komitetu Sterującego, również ocenił raport negatywnie.
Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Radę NCBR dotychczas prowadzone działania kontrolne przez Najwyższą Izbę Kontroli w tej sprawie nie wykazały nieprawidłowości po stronie NCBR. W dniu 10 maja 2023 r. do NCBR wpłynęło pismo Delegatury w Białymstoku Najwyższej Izby Kontroli ws. udzielenia informacji nt. projektów w ramach strategicznego Programu INFOSTRATEG, wyłonionych do realizacji w wyniku rozstrzygnięcia konkursu INFOSTRATEG I. Po przekazaniu wyjaśnień przez NCBR w dniu 16 maja 2023 r. Najwyższa Izba Kontroli nie podjęła czynności kontrolnych.
W pełni zgadzam się ze stanowiskiem Pana Senatora, że nieakceptowalne jest prowadzenie przez podmiot administracji publicznej postępowania w sposób budzący wątpliwości i niepozwalający na zaufanie czy wykraczając poza ramy przewidziane ustawą i podważając przy tym podstawowe zasady praworządności i równości wobec prawa. Pragnę poinformować Pana Senatora, że jestem w bieżącym kontakcie z Kierownictwem NCBR, które w sposób sukcesywny dokonuje oceny poszczególnych działań Centrum w celu zapewnienia efektywnego i zgodnego z najwyższymi standardami funkcjonowania instytucji, która, jak Pan Senator wskazał, jest kluczowa dla polskiej nauki.

Z wyrazami szacunku

Dariusz Wieczorek
Minister Nauki
/ – podpisano cyfrowo/

telefon: +48 22 52 92 718
adres e-mail: kancelaria@mnisw.gov.pl
gov.pl/nauka
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa